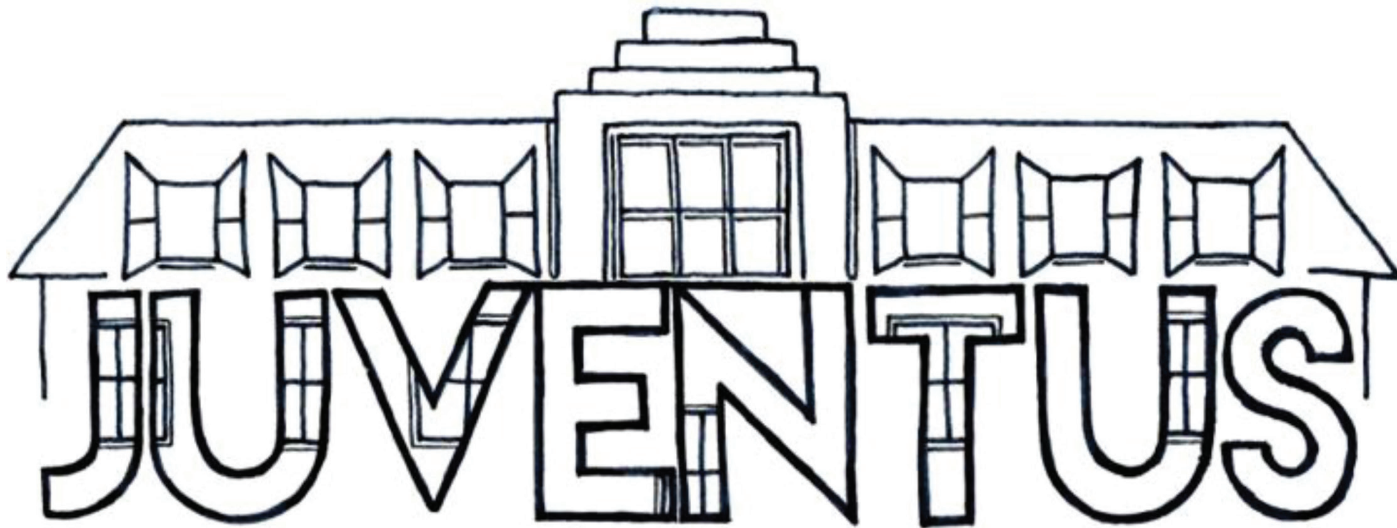

a Bartók Béla Elméleti Líceum diáklapja, 2022/2023-as tanév, különszám, ingyenes

AZ ÉN TEMESVÁROM – Z GENERÁCIÓS KREATÍV MÉDIAMŰHELY

A 2022–2023-as tanévben az Integratio Alapítvány harmadszor szervezte meg *Az én Temesvárom – Z generációs kreatív médiaműhely* címmel tehetséggondozó programját, melynek célja Temesvár magyarsághoz kapcsolódó értékeinek felfedezése és bemutatása volt. A teljes tanévet felölelő program építette az elmúlt két év projekteredményeit és tovább gazdagította a város értékeinek felmutatását Temesvár Európa Kulturális Fővárosa évében. Mivel idén nagyobb érdeklődés övezte a projektet, 15 középiskolás diák is részt vett a programon: András Kálmán, Berta Evelyn-Boglárka, Csata Dorottya, Farkas-Erdély Kinga, Gáll Tamás, Major Barna, Makkai Gergő, Nagy Dávid, Nagy Edina Mónika, Oláh Anna, Papp Izabella, Povian Alessia, Szömörödi Mercédesz, Tătaru Ervin és Török Orsolya. A résztvevő diákokkal öt mentor foglalkozott: dr. Balla Lóránt (irodalom), Bartha Csaba (média, rádió), dr. Erdei Ildikó (társadalomtudományok), Fodor Enikő (történelem) és Nüszl Erzsébet (képzőművészet).

(folytatás a 2. oldalon)

AZ ÉN TEMESVÁROM – Z GENERÁCIÓS KREATÍV MÉDIAMŰHELY

(folytatás a fedőlapról)

A tehetséggondozó program változatos témájú előadásokkal és közös workshopokkal indult, amelyeken minden diák részt vett, majd kialakultak a végleges pályamunka-ötletek és ahhoz kapcsolódóan az egyéni és vegyes munkacsoportok, amelyek a mentorok irányításával dolgoztak tovább. A projekt végére megszülettek a változatos tematikájú és formájú egyéni vagy kiscsoportos alkotások. Idén olyan híres magyar személyiségek kerültek a középpontba, akik valamilyen módon kapcsolódnak Temesvárhoz: Ady Endre,

Bartók Béla, Bolyai János, Dózsa György, Kós Károly, Szabolcska Mihály és Székely László. Új témák kerültek feldolgozásra, mint Temesvár multikulturalitása és soknyelvűsége, a Wegenstein család orgonagyárának története, a Hunyadi kastély története, valamint a város fontosabb szecessziós épületeiről is készült bemutató.

A bemutatók mellett készült rádióműsor és Beugró típusú társasjáték is, amely a helyi személyiségek megismertetését célozza. A képzőművészet műhely tagjai egyedi térbeli könyveket alkottak Bartók Béla egy-egy műve alapján: az *Allegro Barbaro*, a *Fából faragott királyfi* és a *Cantata Profana* ihlette munkák igazi látványosságai lettek az idei zárókonferenciának, erről készült a projekt kisfilmje is.

A munkák bemutatására a zárókonferencián került sor, amelyet 2023. május 23-án szerveztünk meg. Az eseményen számos meghívott jelen volt, de a nagyközönség számára is nyitott volt. A köszöntők után a mentorok összefoglalták a projekt során végzett munkát, majd a diákok vagy diákcsoportok bemutatták a saját munkáikat. A színvonalas, jó hangulatú konferenciát egy állófogadás követte, amely alkalmat adott a további kérdésekre, beszélgetésekre.

A program a Nemzeti Tehetségprogram részeként valósult meg – pályázati kategória: **Innovatív tanulási környezet kialakítása és komplex tehetségsegítő programok megvalósítása** (NTP-INNOV-22-0211). Az Integratio Alapítvány által szervezett programot a Kulturális és Innovációs Minisztérium megbízásából az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő támogatta.

Szilágyi Borbála, projektfelelős

BEPILLANTÓ A MŰHELYMUNKÁKBA

Bemutakoznak a Polimodális Barbárok

Csapatunk tagjai: Farkas-Erdély Kinga, Makkai Gergő, Papp Izabella és Nüszl Erzsébet, mentor. Mi vagyunk a Polimodális Barbárok.

A projekten belül Bartók Béla három kiemelkedő művét dolgoztunk fel *carousel*-könyv (hajtogatható könyv) formájában: Farkas-Erdély Kinga *A fából faragott királyfi*-t, Makkai Gergő a *Cantata profana*-t és Papp Izabella az *Allegro barbaro*-t.

Csapatunk neve Bartók Béla *Allegro barbaro* c. művére utal [polimodális (zenében): több fajta – a hangnemre jellemző – hangsort is tartalmazó].

Miért Bartók? (Miért ne?)

- Mert iskolánk névadója.
- Mert a múlt század húszas éveiben többször is koncertezett Temesváron.
- Mert témaként régóta esedékes volt.
- Mert fontosnak tartjuk népszerűsíteni hitvallását,

amelyet a *Cantata profana* c. művében fogalmazott meg: „Az én igazi vezéreszmém [...] a népek testvérré-válásának eszméje, a testvérré-válás minden háborúság és minden viszály ellenére. Ezt az eszmét igyekszem – amennyire erőmtől telik – szolgálni zenémben; ezért nem vonom ki magam semmiféle hatás alól, eredjen az szlovák, román, arab vagy bármiféle más forrásból. Csak tiszta, friss és egészséges legyen az a forrás!”

Farkas-Erdély Kinga: A fából faragott királyfi

„(...) a lány az igazi királyfit figyelemre se méltatja, inkább a tündér által megelevenített bábbal táncol. Ez nem csak egy egyszerű szerelmi történet. Ez a mese arról szól, hogy addig nincs igaz szerelem, nincs egymásra találás, míg a hiúság, a külső fontosabb a léleknel.”

Makkai Gergő: Cantata profana

„A történet, amely Bartókot megihlette, a román karácsonyi (pogány) mondakör része, a természeti világ tisztaságát áhító, társadalomból kilépő, menekülő fiúkból lett csodaszarvasok meséje.”

Papp Izabella: Allegro barbaro

„Én az *Allegro barbaro* zongoraművet illusztráltam. Mivel nincs megírt története, én dönthettem el, hogy milyen irányba megy a story. (...) egy gyöngye széllel kezdődik és óriási tornádóban végződik. Körhinta alakú könyvről lévén szó, a végtelenségig zajló, váltakozó intenzitású vihart varázsoltam Bartók csodálatos zenéjétől ihletve.”

A PmB csapata

Aki kíváncsi a projekt részleteire, megtalálja itt:

Hunyadi vár – interjú Kopeczny Zsuzsanna régésszel

Az én Temesvárom projekt keretében idén a média (rádió) műhelyben úgy döntöttem mentorommal, Bartha Csabával, hogy a város egyik legrégebbi épületével fogok foglalkozni. Felkerestem Kopeczny Zsuzsanna régészt, akivel az interjú elkészítése előtt volt is alkalmam egyszer találkozni, amikor mesélt a városról, hogy találhassak kiindulási pontokat. Az interjú elkészítése után úgy gondoltam, hogy társítani kéne hozzá egy kis művészetet is. Így került az anyagba Arany János *Mátyás anyja* c. balladája. Köztudott, hogy Szilágyi Erzsébet a városban is tartózkodott. Megkértem Jancsó Előd színművészt, hogy elszavalja a verset. Miután ez is elkészült, neki láttam a felkonferáló és elbeszélő rész összeállításának. Ekkor az interjút kiegészítettem történelmi tényekkel és Zsuzsanna által elmesélt információkkal.

Oláh Anna, kisriporter

A multikulturális Temesvár

A társadalomismeretek műhely keretében, mentorom, dr. Erdei Ildikó támogatásával, Temesvár multikulturalitását próbáltam kutatni, körülírni.

Mi a multikulturalizmus? A multikulturalizmus egy olyan társadalmi és politikai filozófiai irányzat, amely elismeri és támogatja a különböző kultúrák együttélését és kölcsönhatását. Az alapelve az, hogy a kulturális sokféleség pozitív érték, és a különböző kultúrák egyenlő mértékben hozzájárulnak a társadalom fejlődéséhez. Azt az elképzelést hordozza magában, hogy a különböző kultúrák mellett élő embereknek joga van megőrizni és gyakorolni saját kulturális hagyományait. A multikulturalizmus kritikája szerint, a jelenség túlzottan hangsúlyozza a különbségeket és így nehezítheti a társadalmi kohéziót, összetartozást.

Ha a város értékeit, jellemzőit keressük, valószínűleg a multikulturalitás gyakran előtérbe kerül. De mitől válhat egy város multikulturálissá? Ezeket a jellemzőket gyűjtöttem egybe és mutattam is be dolgozatomba:

- 1. Gazdag és sokszínű történelem** – Temesvár a múltban több birodalom és királyság befolyása alatt állt, így a Magyar Királyság, az Oszmán Birodalom, az Osztrák-Magyar Monarchia, majd a Román Királyság. A változatos történelmi hatások eredményeképpen különböző etnikai közösségek érkeztek, telepedtek le a városba, hozzájárulva a kulturális sokszínűséghez.

2. **Földrajzi hely** – A szerb és a magyar határ közelében található Temesvár stratégiai földrajzi fekvéssel rendelkezik. Ez megkönnyítette a szomszédos lakossággal való interakciót és kulturális cserét, megőrizve, fejlesztve a város multikulturalizmusához.
3. **Változatos kulturális rendezvények és fesztiválok** – Temesvár számos kulturális eseménynek és fesztiválnak ad otthont, amelyek elősegítik a kulturális sokszínűséget. A Temesvári Közép-európai Filmfesztivál, a Temesvári Euró régiós Színházi Találkozó (TESZT) és Temesvári Magyar Napok csak néhány példa a város sokszínűségét népszerűsítő rendezvények tárából
4. **Etnikai közösségek/ kisebbségek** – Temesváron számos etnikai közösség él, köztük románok, magyarok, szerbek, németek és más kisebbségi csoportok. Ezek a közösségek saját hagyományaik, nyelvük és szokásaik megőrzésével és népszerűsítésével járulnak hozzá a kulturális sokszínűséghez.
5. **Toleráns légkör** – Temesvár a kulturális sokszínűségre nyitott, toleráns városként ismert. A temesváriak szívesen érintkeznek a különböző kultúrákkal, és aktívan részt vesznek a különböző közösségek közötti párbeszéd és megértés előmozdításában.
6. **Kisebbségek intézményei** – a temesvári magyar, szerb, német, roma, bolgár, ukrán, zsidó kisebbségnek saját oktatási, kulturális és egyházi intézményei vannak.

Milyen értékeket nyilvánulnak meg Temesváron?

- Kulturális értékek (építészeti stílusok a barokktól a modernig, múzeumok, galériák, színházak és koncerttermek, Éves Temesvári Nemzetközi Képzőművészeti Biennálé),
- gazdasági értékek (Nyugat-Románia gazdasági központja, számos egyetem és főiskola található a városban) és
- társadalmi értékek (román, magyar, német és más kisebbségek jelenléte, barátságos és nyitott lakosság, kulturális és társadalmi rendezvények).

Mennyire fontosak a temesvári fiatalok a város jelene és jövője szempontjából? Hogyan befolyásolhatják Temesvár jövőjét? Véleményem szerint a temesvári fiatalok értékei kiemelten fontosak, és jelentős hatással

lehetnek a város jövőjére. Ennek előfeltétele, ha a fiatalok megismerik a város múltját és jelenét, megértik a multikulturális jellegét. Így jobban kötődnek a városhoz és aktívabb szerepet tudnak vállalni a város jövőjének alakításában.

Temesvári beugró – társasjáték

Az Irodalom műhely dr. Balla Lóránt mentor támogatásával több produktumot valósított meg: születtek kreatív írások, infografikák és alkottak egy társasjátékot is. Először kiválasztottak hat Temesvárhoz kapcsolódó történelmi személyiséget: Dózsa György (1470–1514), Bolyai János (1802–1860), Szabolcska Mihály (1861–1930), Székely László (1877–1934), Ady Endre (1877–1919), Kós Károly (1883–1977), Bartók Béla (1881–1945). A csapattagok felkutatták és dokumentálták a személyiségek városi kötődéseit, helyszíneit és érdekességeit. A kutatómunka eredményeit infografikák formájában jelenítették meg, sztorikártyákat alkottak, majd Temesvári beugró címen egy társasjátékot is megvalósítottak. Próbáljátok ki ezt az izgalmas társasjátékot!

Játékszabály

Cél: helyismeret, nyelvfejlesztés, kommunikációs készségek fejlesztése, memóriafejlesztés, improvizációs készségek és előadásmód fejlesztése, fantázia és kreativitás fejlesztése, csapatfejlesztés

Alkalmazási terület: tanórák, városnéző séták, táborok, csapatépítő programok

SZÓBESZÉD

Szabály: A csapat egyik tagja (mesélő) kap egy szöveget, amit fel kell olvasnia a következő társának. Fontos, hogy ne olvassa gyorsan, figyeljen arra, hogy érthető legyen. A többiek addig olyan távolságban helyezkednek el, hogy ne hallják a történetet, vagy esetleg bedugják a fülüket. (Kellék: A5-ös kartonra nyomtatva a szöveg – keresett szavak vastagítva/aláhúzva)

BEKÉRDEZŐ

Szabály: A szereplők kérdésre csak kérdéssel válaszolhatnak, így kell tovább építeniük a cselekményt. (NINCS VISSZAKÉRDEZÉS, ÉS SOK GONDOLKODÁSI IDŐ)

Szóbeszéd:

SZÉKELY LÁSZLÓ ÉS TEMESVÁR

Székely László Temesváron halt meg (1934. jan. 23.). Sírja és a szülei sírja a Sági úti temetőben található. Magyar építész volt, közel két évtizeden át Temesvár főépítésze, a szecesszió egyik mestere. Székely Mihály kőműves és vállalkozó és Mados Zsuzsanna fiaként született Nagyszalontán. Már fiatalon lelkesedett az építészet iránt. Középiskolai tanulmányait a nagyszalontai líceumban végezte, majd itt és később Budapesten mint kőműves mester dolgozott. A Budapesti Műszaki Egyetem Építésmérnöki Karán diplomázott. Az egyetem elvégzése után tanulmányi ösztöndíj révén Olaszországba utazott. Tanulmányai elvégzése után Czigler Győző budapesti építésmester műhelyében dolgozott. Innen került Temesvárra és lett a bánsági város modern megteremtője.

Székely Lászlót Czigler Győző ajánlotta Temesvár főépítési posztjára Telbisz Károly akkori temesvári polgármesternek. Székely 31 évesen Temesvár főépítésze lett. Az első munkája a könnyűszerkezetű csarnok megtervezése volt Temesváron a 15. Országos Dalverseny számára. 1903 augusztusában közel kétezer dalos lépett fel a Székely László tervezte Zenepavilonban, amelyről a korabeli sajtó lelkesedve azt írta, hogy a legnagyobb tér volt, amelyben valaha magyar dal csendült fel. Számos, ma is meghatározó középület, lakóház és templom építése fűződik nevéhez: Erzsébetvárosi vágóhíd, Hungária Fürdő, Magyar Általános Hitelbank (Szabadság tér), Gyárvárosi Román Ortodox Templom, Brück ház, Emmer ház, Cipőgyár, Piarista Gimnázium, Mária téri Szűz Mária szobor, Hilt & Vogel Palota, Weiss Palota, Széchenyi Palota, Vízművek.

Báró dr. Telbisz Károly Temesvár polgármestereként nem kisebb tervet dédelgetett, mint hogy szeretett városa a kontinens egyik legszebb és legmodernebb településévé váljon. Ennek érdekében lebontatta a 18. századi téglavárat, és a sáncokat feltöltette, hogy a Bánság fővárosának arculata monumentális köz- és magánépületek sokaságával újulhasson meg. Nagyívű terveiről meggyőzte a városi képviselőket is, a feladat megvalósításához azonban főépítészre volt szükségük. A polgármester a Műegyetem neves tanárához, Czigler Győzőhöz fordult tanácsért, aki az irodájában dolgozó ifjú Székely Lászlót ajánlotta. Székely egyetlen feltételt szabott az állás elfogadásának, amelyhez a város hozzá is járult: főépítési munkája mellett magántervezői irodát is működtetni kívánt.

1-2-3-4

Szabály: A négy játékos négy cetli közül választ egyet-egyet, amelyekben az 1-2-3-4 számok szerepelnek. Amelyik számot húzták, csak pontosan annyi szóból álló mondatokat mondhatnak ki a jelenet során. (Kellék: 4 db kiskártya a számokkal)

STOPPTRÜKK

Szabály: Az alapszituációt eljátszó két játékost bármely másik megállíthatja a „Stop!” szóval, és az adott pillanatban rögzült mozdulattal az egyik színész helyére lépve másikat kezdhet.

VÁLTÓLÁZ

Szabály: A színészeket az adott szituációban érzelmekkel, jellemvonásokkal, tulajdonságokkal instruálom, melyek alapján kell az eljátszott szerepüket tovább alakítaniuk. (Kellékek: kiskártyák az érzelmekkel – FELEDÉKENY, IZGATOTT, UTASÍTGATÓ, FENYEGETŐZŐ, FELPÖRGÖTT, KÖNYÖRGŐ, HISZTÉRIKUS, ÁLMOS, RÉSZEG, UNOTT, KATONÁS, AGGÁLYOS, KIÁBRÁNDULT, MOGORVA, DURCÁS, HADARÓS, IJESZTŐ, DADOGÓ, NAGYRAVÁGYÓ, NAGYOTHALLÓ, ROSSZKEDVŰ).

Szituációk:**ADY ENDRE ÉS TEMESVÁR****BEKÉRDEZŐ**

Ady Endre bekopog az egykori Arany János utca 12. szám alatt lakó tartalékos ezredeshez, hogy kibérelje az egyik szobát. – „**Szegény gyerek vagyok. Nem lehetne kicsit olcsóbb?**”

A Temesvári Hírlap tulajdonos-főszerkesztője, Pogány Mihály és Ady Endre ivócimborák voltak. Reggel másnaposan: – „**Miért is ittunk az este?**”

Ady Endre duhajkodó és lumpoló életet él Temesváron. Megfázik. Januárban, a meghűlt Adyt édesanyja viszi haza. – „**Kisfiam, hogy lehet így élni?**”

1913 őszén Kossák Aranka, „Kicsi” gyomorműtéten esett át. Ekkor Ady Endre Nyanyuci, Sándor Lászlóné, Bella társaságában meg is látogatta a Szent János-kórházban. – „**Hogyan tudnék élni nélküled?**”

1-2-3-4

„Az éles szemű, mókás, szellemesen csipkelődő” jogászjelölt valóságos mintaképe volt a megbízható, pedáns hivatalnoknak. Néhányan istenítik. – „**Lehet valaki ennyire jó?**”

Ady Endre szerelmei – Böhm Aranka, Kossák Aranka, Csutak Médi, Boncza Berta – beszélgetnek. – „**Istenien tudott csókolni.**”

Ady Endre temesvári szállásáról naponta járt be – legtöbbször gyalog, némelykor meg lóvasúton – a Belvárosba, a Dikasztériális palotába. Négy fiatal hölgy figyeli és beszélgetnek róla. – „**Szép barna a bőre.**”

Temesvárott élt és alkotott Ady Endre legmegátalkodottabb irodalmi ellenfeleinek egyike, az esperes-költő Szabolcska Mihály. Vitatkoznak. – „**Mitől is jó egy költő?**”

STOPPTRÜKK

„Az éles szemű, mókás, szellemesen csipkelődő” jogászjelölt valóságos mintaképe volt a megbízható, pedáns hivatalnoknak. Néhányan kicsúfolják a háta mögött. – „**Fontoskodó, magamutogató...**”

A temesvári dr. Weisz Ferencné Kossák Arankának Ady Endre miközben búcsúzik tőle a maria-grüni szanatóriumban: – „**Szeretlek is, meg nem is...**”

Diósiné Brüll Adél szerelmet vall Ady Endrének: – „**Nem tudok élni nélküled.**”

VÁLTÓLÁZ

1897-ben Makoldy Miklós hívja és ajánlja Ady Endrének, hogy jöjjön el és legyen a temesvári ítélőtábla díjnoka. – „**Ez egy kiváló hely!**”

1897 karácsonyát Ady Endre egyedül, betegen tölti Temesváron. Levelet ír édesanyjának. – „**Anyá, hiányzol!**”

A tanár mesél Ady Endre temesvári napjairól. – „**Itt lakott Ady Endre, a magyar forradalmár költő, 1897 októberétől 1898 januárjáig.**”

1913. december 1-jén Kossák Aranka, „Kicsi” levelet ír Adynak: – „**Őrülten szeretlek...**”

Kossák Aranka, „Kicsi” leveleket írt Adynak, de ő nem válaszolt rájuk. Lelkiismeret-furdalása van. Monológot mond. – „**Szerelem, szerelem, átkozott szerelem...**”

A DIÁKOK MUNKÁIBÓL - SZEMELVÉNYEK

A TEMESVÁRI WEGENSTEIN LIPÓT ÉS FIAI ORGONAGYÁR TÖRTÉNETE

Az orgona a görög organon szóból származik, jelentése eszköz. Napjainkban egy olyan sokoldalú, összetett fúvós és többtagú billentyűs hangszer, amely sípsorai által képes az egész szimfonikus zenekar leutánzására, éppen ezért nevezik a HANGSZEREK KIRÁLYNŐJÉNEK. Kialakulásának pontos helye és ideje homályba vész, valószínűleg első formája akkor jelent meg, amikor a dudát és a pánsípot egyesítették. Az első írásos említése az ősgorgonának a mai Egyiptom (Alexandria) területéről egy Heron nevű mestertől származik Kr.e. 200 tájáról, ugyanis ő tökéletesítette a tanítója által feltalált hangszert, a HIDRAULISZT, a feltaláló neve Ktesibios volt (Kr.e. 246–221). A Római Birodalomban hatalmas népszerűségnek örvendett. A középkor hajnalán a kereszténység idegenkedve fogadja az orgonát. A megerősítő pápai rendelet az orgonahasználatáról csupán 661-ben jelenik meg, ekkor találják fel a hordozható orgonát is. Az orgonák virágkora a barokk kor, ekkor lendül fel az a hatalmas érdeklődés, amelynek következtében a műhelyekből később, a 19. század folyamán (az ipari forradalom következtében), gyárak lesznek. Innentől kezdve a romantikus hangzás dominál, a 20. századtól pedig egyre nagyobb szerepet kap az elektromosság a hangszerépítésben.

Már a 18. századtól különböző régiók alakultak ki, attól függően, hogy milyen módon készítik el a hangszert. Ilyen például a spanyol, az olasz és francia. A legfejlettebbek, azonban a német régiók. A magyar orgonaépítészet is az ő stílusukat vette át elsősorban. A nagyobb gyárosok a következők voltak: Angster József (Pécsett), Rieger Ottó és Rieger Gusztáv (anyaggyár Sziléziában, fiókgyár: Budapesten) és Wegenstein Lipót Károly (Temesváron).

Carl Leopold Wegenstein 1858 április 16-án született az alsó-ausztriai Karlhadorsdorfban, édesanyja Lichtensteinből származott. Édesapja fogadót működtetett, valószínűleg innen ered a zene szeretete a családban, hiszen valamivel szórakoztatni kellett a megfáradt vándorokat. Ezt igazolja, hogy Leopold egyik öccse karmester lett Berlinben. C. L. Wegenstein orgonatanulmányait Bécsben végzi, ezután vándorútra indul, amelynek során olyan városokat érint, mint Drezda, Stuttgart vagy Berlin, ennek az útnak az utolsó állomása pedig Temesvár volt. Itt belépett inasnak Hromadka József (1826–1896) műhelyébe, tudniillik a Bánságban már jóval előtte léteztek orgonaépítők (pl. a Wálter család, a Josephy család). Elgondolkodtató, hogy miért lehetett ez a régió vonzó. Valószínűleg azért, mert Temesvár felszabadítása után a Habsburgok csak német és római katolikus emberek számára engedélyezték a betelepülést, akiknek szükségük volt a templomokra és benne a hangszerekre. (Ebben az időszakban a protestantizmus nem használ orgonát.)

C. L. Wegenstein 1888-ban összeházasodik mestere lányával, Hromadka Máriával, majd pár évvel később 1893-ban átveszi Hromadka József műhelyét. Így megszületik a Wegenstein Lipót és Fia Orgonagyár az Erzsébetvárosban, pontos címe Püspök u. 9. sz. Kezdetben 9 segéddel dolgozik. Két virágkora volt a gyárnak: 1906–1912 és 1936–1942 (ekkor a dolgozók száma eléri az 50 főt). A működése alatt több mint 400 hangszert készítettek. Kiemelkedő munkájukért több kitüntetésben is részesültek: 1896, Budapest – Milleniumi Kiállítás nagy érme; 1901, Makó – Ipari és Gazd. Kiáll. nagy díszoklevele; 1902, Versec – Ipari Kiáll. díszoklevele.

Wegenstein Lipótnak összesen nyolc gyermeke született, ebből kettő nem élte meg a felnőttkort.

Két lánya, Helene és Magdalene, akik megérték a felnőtt kort, Budapestre költöztek. Négy fia követte őt a pályán. Aloys (1896–1912) és József (1894–1930) fiatalon meghaltak, Viktor pedig zongorahangolóként

önállósult. 1944-től már nem gyártanak új hangszereket. 1948-ban pedig államosították és beolvasztották egy textilgyárba. Wegenstein Richárd viszont, aki apja 1937-es halála óta az intézményt vezette, egészen 1970-ig javított orgonákat. A család utolsó leszármazottja József fia, aki élete utolsó éveit Németországban töltötte. Bár már meglehetősen rég bezárt az üzem, az örökségük még hosszú ideig velünk marad, hiszen olyan helyeken hallhatjuk orgonáikat, mint: Budapest (Jezsuita templom), Csíksomlyó, Bukarest (Szent József székesegyház), Braila, moldvai csángóvidék vagy akár Szlovákia (ahol könyv is megjelent a Wegenstein-orgonákról) és szerte az egész Bánságban.

Orgonaépítők ma is vannak, akik napjainkban számítógépet is építenek az orgonák belsejébe. S mivel egy elsősorban szakrális hangszerről és zenéről szolt a bemutatóm, ezért egy saját tételmondatral zárnam: „Aki énekel kétszeresen imádkozik.” – mondta Szent Ágoston. „Aki orgonál, az háromszorosan. – mondom én.

Major Barna

TEMESVÁRI SZECESSZIÓS ÉPÜLETEK

Mi a szecesszió? Egy művészeti stílus, amely épületekre, festményekre, bútorokra, textiliákra jellemző. Ezek a műalkotások általában színesek. Gyakran használ geometrikus és növényi díszítő elemeket. Hullámzó ornamentika jellemzi. A szecessziós épületeken leginkább gömbölyödött formákat vehetünk észre. Ritkán építettek derékszöges épületeket.

Temesvári szecessziós épületek:

Vízügyi palota (A Béga 254 km hosszú folyó. Először Mercy Ferenc 1718-ban kezdte el a mocsarak lecsapolását és a folyó szabályozását. Temesvártól Klekig 70 km hosszú csatornát ásott, és hozzá 10 km hosszú tápcsatornát, így a Béga hajózhatóvá vált. A vízügyi helyzet ellenőrzésére alakult 1871-ben a Temes-Bégavölgyi vízszabályozási társulat. Baumhorn Lipót építész bízta meg a társulat palotájának felépítésével. A reprezentatív saroképület falán még ma is láthatóak a stilizált vízügyi figurák.)

Váltóbank (1906-1908 között épült, magyaros szecessziós stílusban, tervezője Komor Marcell és Jakab Dezső volt. Tulajdonosa Steiner Miksa. Homlokzatán Zsolnay-kerámiából készült stilizált méhkas található. A méhkas a gyűjtés, a szorgalom és a bank szimbóluma.)

Brück palota (1910-1911 között épült. Tervezője Székely László. Érdekes kinézetében keveredik az Art Nouveau, a szecessziós és az eklektikus stílus. Gömbölyű formák helyett geometrikus minták díszítik. A négyszintes épület földszintjén egy gyógyszertár is helyet kapott. A kirakat homlokzatán még mindig olvasható a gyógyszertár szó, három nyelven – magyar, német, román.)

Weis palota (1910-1913 között épült a Weiss család bérházának. Az épületet az Arnold Merbl Co. társaság tervezte, az oromfalat pedig Székely László. A földszinten kereskedelmi egységek vannak.)

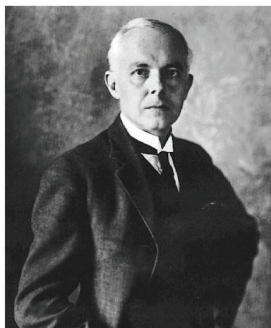
Neuhausz palota (1911-1912 között épült. Székely László tervezte. Tulajdonosai Neuhausz Ernő és Färber János voltak. Egy aszimmetrikus épület. Középső része kiugró, tetőszerkezetét rézlapok borítják. Felette félkör alakú oromfal látható egy ovális ablakkal. A négyszintes épület földszintjén kereskedelmi egységek vannak.)

Lloyd palota (1910-1912 között épült eklektikus stílusban, szecessziós behatásokkal. Tervezője Baumhorn Lipót volt. Az első emeletén működött hajdanán a Mezőgazdasági tőzsde, a Lloyd társaság, a II. és III. emeletén pedig lakások voltak. A földszinten működött a Café Lloyd, a háború előtti Café Wien, az akkori elit találkozóhelye. Itt kávézott Kaffka Margit is.)

A DIÁKOK MUNKÁIBÓL - INFÓGRAFIKÁK

Bartók Béla

**BARTÓK
BÉLA**
(1881-1945)

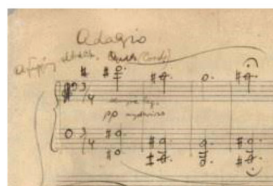
Bartók
Béla 1881. március
25-én született
Nagyszentmiklóson.

Bartók Béla első feleségével, Ziegler Mártával és a három éves kisfiával, ifj. Bartók Bélával

Az iskola épületét 1932-ben emelték. Az 1989-es romániai forradalom után, 1990-ben alakult meg önálló magyar nyelvű iskolaként a Bartók Béla Elméleti Líceum.

Bartók Béla portréja 1000 forintos bankjegyen (1983 és 1992 között nyomtatták; már nincs forgalomban)

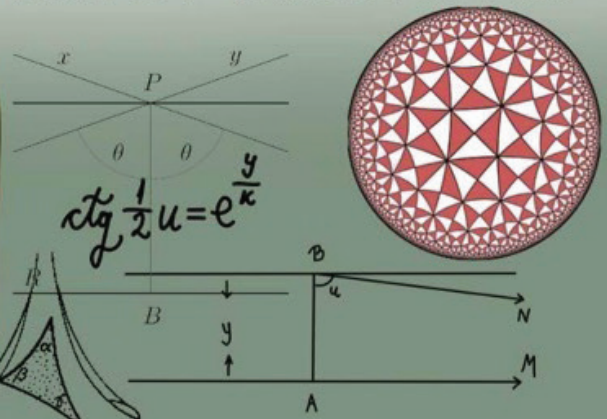
Érdekesség, hogy a Merkúr bolygó egyik krátere is Bartók nevét viseli, sőt, egy kisbolygó is: a 4132 Bartók.

Temesvár központjában a Személyiségek Sétányán áll Bartók Béla fejszobra, amelyet Jecza Péter (1939–2009) készített.

"A SEMMIBŐL EGY ÚJ, MÁS VILÁGOT TEREMTETTEM"

Temesváron, 1823-1826 között alapozta meg egy új, más világot, az első nem euklidészi geometriát. 21 évesen, mérnökkari alnagyként, november 3-án fogalmazta meg felfedezését egy édesapjának címzett levélben. A levél végén található híres idézete: "semmiből egy új, más világot teremtettem"

1833-ban saját kérésére nyugdíjazták. Először apjával lakott, majd összeköltözött Orbán Rozáliával, akitől két gyereke született. 1849-ben összeházasodni szerettek volna, de ez nem lett engedélyezve.

TEMESVÁR

Bolyai János
1802-1860

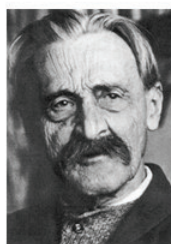
Bolyai remek kardívó és hegedűművész volt. Tizenhat évesen került a bécsi hadmérnöki akadémiára, amit 1823-ban végzett, így Temesvárra helyezték. Apja, Bolyai Farkas, sokat dicsérte képességeit. Virtuóz hegedűjátékára még a császár is felfigyelt.

Bolyai János és Farkas exhumálása, illetve temetése 1911 júniusában történt Marosvásárhelyen. Ady Endre erről "Csaba új népe" c. versében ír.

Babits Mihály 1911-ben írja meg a "Bolyai" szonettet:
"Isten elménket bezárta a térbe
Szegény elménk e térben rab maradt:
a kapszi villámölyv, a gondolat,
gyémántkorlátját még el sem érte.
Én, boldogolván azt a madarat
ki kalitkájából legalább kilátott,
a semmiből alkottam új világot,
mint pókhálóból sző kötelet a rab.
Új törvényekkel, túl a szűk egen,
új végtelent nyitottam én
eszemnek:
király gyanánt túl minden
képzetén
kirabolván kincsét a képtelennek,
nevetlek, mint Istennel osztozó,
vén Euklides, rab törvényhozó."

Schmidt Ferenc a Bolyai-kultusz elindítója, Apja Temesváron építészként dolgozott, így ismerte meg Bolyait. Schmidt Ferencnek hála 1867-1868-ban jelent meg az első Bolyai életrajz, illetve gyerekei nézték át a 14000 oldalas Bolyai hagyatékot. Fia, Márton találta meg a híres levelet, amiben Bolyai felfedezéséről ír apjának. **Toró Tibornak** (fizikus és Bolyai-kutató) köszönhető, hogy **Temesvár Bolyai-emlékhely 1989 óta.** A levél 170. évfordulóján Jecza Péter alkotását, egy ötnyelvű emléktáblát avattak fel. 1988-ban pedig Bolyai mellszobrát a Nyugati Tudományegyetem udvarára helyezték.

Született a Béga parti városban, Temesváron, mivel édesapja postai tisztviselő volt és Kolozsvárról helyezték át ide.

Kós Károly (1883-1977)

Író társával megalapította az erdélyi írók önálló könyvkiadó vállalatát, az Erdélyi Szépműves Céhet.

Kós Károly, eredeti nevén Kosch Károly, magyar népies stílusú építész, író, grafikus, könyvtervező és -kiadó, szerkesztő, tanár, politikus.

1910-ben földet vásárolt a kalotaszegi Sztánán, ahol felépítette nyaralóját, későbbi lakóházát.

Sztánai házában kézipnyomdát szerelt föl, ahol emberi erővel hajtott gépeken sokszorosította könyveit.

1917-től állami ösztöndíjjal 2 éven át ismerkedhetett Konstantinápoly építészetével, művészetével.

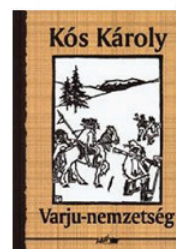
Alapító tagja volt az 1926-ban alakult Helikon közösségnek, szerkesztője volt az Erdélyi Helikon folyóiratnak.

Egy református lelkész lányát, Balázs Idát vezette oltárhoz. Négy gyermekük született. A fiúk apjuk egy-egy mesterségét örökölték vagy ahhoz közeli hivatást választottak: Balázs mezőgazdasági szakíró, szerkesztő lett, András szobrász, Károly néprajztudós, a lány, Zsófia színésznő lett.

1916 decemberében egyike volt annak a Bánffy Miklós-vezette művész-csoportnak, amelynek feladata volt megtervezni és kivitelezni az utolsó Habsburg-király, IV. Károly király koronázási ceremóniájának díszletterveit. E munkájáért kapta meg Ferenc József-rend Lovagkeresztjét.

Kós Károly a regényében többször is említi Temesvárt.

Nagy Edina Mónika

Impresszum

Résztvevő diákok: Andrási Kálmán, Berta Evelyn-Boglárka, Csata Dorottya, Farkas-Erdély Kinga, Gáll Tamás, Major Barna, Makkai Gergő, Nagy Dávid, Nagy Edina Mónika, Oláh Anna, Papp Izabella, Povian Alessia, Szömörödi Mercédesz, Tătaru Ervin és Török Orsolya

Mentorok: dr. Balla Lóránt (irodalom), Bartha Csaba (média, rádió), dr. Erdei Ildikó (társadalomtudományok), Fodor Enikő (történelem) és Nüszl Erzsébet (képzőművészet)

Programfelelős: Szilágyi Borbála

Tördelő: Orosz Sándor

Köszönjük az Integratio Alapítvány támogatását!

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
MINISZTERIUM

EMBERI ERŐFORRÁS
TÁMOGATÁSKÉZELŐ